

סוגיות עכשוויות באמנות המערכה

בין הקטבים

"עם כלביא" - גיליון מיוחד

אתר העשרת האורניום במרחב נתנז

אתר ההעשרה הגדול באיראן.
אתר זה מתאים להעשרה לרמה צבאית.

מרחב תת-קרקעי
מכיל אולם העשרה תת-קרקעי
בעל מספר קומות ובו
צנטריפוגות, חרדי חשמל
ותשתיות תומכות ניספות.

מרכז דדו
לחשיבה צבאית
בין-תחומית

מאמרי הגיליון
זמינים לקריאה גם
באתר מרכז דדו

בניסה לאתר

תנו למטכ"ל לנצה: המפתח להתמודדות עם איראן נמצא בפיתוח הכוח הטריטוריאלי¹

אלוף תמיר ידעי ותא"ל ערן אורטל²

צה"ל עומד בפתחו של אתגר בקנה מידה היסטורי. הוא נדרש לצמוח ממקום של צבא מקומי המגן על גבולות המדינה, לצבא בעמדה של כוח אזורי המשתתף בבלימת מעצמה אזורית ואגרסיבית – איראן. אתגר בהיקף כזה אינו יכול לקבל מענה של תוספת משאבים בלבד. נדרשת לנו בחינה ביקורתית ומעמיקה של הנחות היסוד לביטחון הלאומי וארגון מחדש של צה"ל. בתמצית, כדי לאפשר למודיעין ולחיל האוויר, ביחד עם מרכיבי הגנ"א, סב"ר וצי, להעביר את מרכז הכובד שלהם למעגלים הרחוקים, נדרש לפתח כוח טריטוריאלי, יבשתי בעיקרו, פחות תלוי והרבה יותר אפקטיבי. משימתו תהיה להכריע את צבאות הטרור בגבולות, בסיוע מודיעין אוויר מוגבל יותר, כחלק מההתמודדות ארוכת-הטווח עם איראן.

מבוא

המציאות, וכן הספרות המחקרית, מצביעות על שינוי מהותי שהתחולל בסביבה האסטרטגית של ישראל עם דעיכת הסדר הערבי באזור ועליית המאמץ האיראני להגמוניה (שיפטן, 2021, עמ' 4). התפתחות זו מקעקעת את אחד מהיתרונות שצה"ל נבנה עליהם – לחימה בקווים פנימיים (טל, 1996, עמ' 73). במילים אחרות, צה"ל – שהוא צבא מקומי במהותו – נדרש לעבור ממשחק במגרש הביתי למשחק הפרוס על המזרח התיכון כולו (IISS, 2019), בדגש על משימות תובעניות במיוחד בשטחה של איראן.

בנסיבות אלה ישראל שבה להתמודד עם תופעת "האסימטריה הבסיסית", זו שעמדה בלב התפיסה של "קיר הברזל" הציוני. במאבק הישראלי-איראני הצד

¹ הגרסה הדיגיטלית של המאמר פורסמה באתר מרכז דדו ב־22.10.23 (בין הקטבים, גיליון 39).

² אלוף תמיר ידעי, סגן הרמטכ"ל. היה בעת כתיבת המאמר מפקד זרוע היבשה; תא"ל (מיל") ערן אורטל היה בעת כתיבת המאמר מפקד מרכז דדו.

האיראני הוא שנהנה מיתרון הגודל, העומק האסטרטגי, ותשתית הלחימה האזורית המבוססת על שלוחיה ובני חסותה. ישראל, למרות יתרונות כלכליים טכנולוגיים ומדיניים (כמו הסכמי אברהם), חזרה להיות אנדרדוג מובהק.

נקודת הפתיחה של מאמר זה היא תפיסת "הבלימה האגרסיבית" (אורטל, 2022, עמ' 38). תפיסה זו אמורה להישען על מתיחת־היתר המובנית בהתנהגות האיראנית, ולסייע לאיראן להתיש את עצמה עד לקריסה הסופית של המשטר הזה, באמצעות סדרת מאמצים אסטרטגיים, שבראשם – בניית יכולת הקרנת כוח ישראלית ישירה (מוגבלת אומנם) באיראן ובאזור, ויכולת אופרטיבית להסיר את איום חזבאללה וחמאס בגבולות ישראל במלחמה קצרה ומכריעה (כריתת כפות החתול). במקרה הרע של מלחמה, תמומש היכולת הזו ויוסר איום חזבאללה בלבנון באופן שיגדע את זרוע ההרתעה האיראנית העיקרית כלפי ישראל. במקרה הטוב, עצם קיומה של היכולת יקהה ויעקר את העוקץ של האיום.

לב הרעיון האסטרטגי, אם כן, הוא אימוץ אסטרטגיה ארוכת־טווח שתתיש את האיראנים יותר מכפי יכולתם, ובמקביל תצמצם את יכולתם להתיש אותנו. אבן הראשה בקיום אסטרטגיית "הבלימה האגרסיבית" היא קיומו של כוח הכרעה אמין, בעיני שני הצדדים, מול צבאות הטרור במעגל הראשון. הכרעת חזבאללה וחמאס במלחמה, אם תפרוץ, נועדה לא רק להסיר את האיום על ישראל ולשחרר אותה ממאזן ההרתעה שבנתה איראן בגבולותינו; היא נועדה גם לאלץ את האיראנים למאמץ שיקום יקר, ממושך וחסר סיכוי, שיתנהל תחת מעקב וסיכול מתמידים של ישראל, שלמדה את לקחי 2006 ולא תיתן ללבנון לחזור ולהפוך להיות בסיס טילים.

מטרת המאמר הנוכחי כפולה. ראשית – להמשיך בדיון על האסטרטגיה הישראלית הנדרשת. שנית – להצביע על האופן המעשי שבו צריך צה"ל להתארגן ולהשתנות כדי לתמוך באסטרטגיה זו. טענתנו העיקרית היא כי אבן הראשה למימוש האסטרטגיה הזו היא התאמה יסודית של צה"ל המקומי, נכנה אותו הכוח הטריטוריאלי, לאתגר, כתנאי לפיתוח יכולות הזרוע הצה"לית הארוכה. טענה זו נסמכת על שני אדנים – תאורטי ומעשי. האדן התאורטי – אי אפשר לקיים אסטרטגיה ארוכת־טווח של הרתעת איראן והתשתה כל עוד ישראל אינה מצליחה לעקר את האיום המופנה אליה בגבולה ומותשת בעצמה בסבבי לחימה תכופים. האדן המעשי – גם בהינתן תוספת משאבית משמעותית לתקציב הביטחון (ומוסכם כי נדרשת תוספת כזו), יתקשה צה"ל מאוד להרחיב את יכולות המודיעין והתקיפה שלו, המתוחות ממילא עד הקצה. לא נצליח להקים עוד אמ"ן וחה"א שיוקדשו בלעדית למעגלים הרחוקים. כדי לאפשר למטה הכללי ולתשלובת המודיעין־תקיפה שתחת פיקודו הישיר להסיט משאבים וקשב למוכנות ולהקרנת כוח בממד האזורי, יש להפחית את התלות העמוקה שפיתחנו בסוג הכוח הזה במעגל הראשון.

חלק א: דפוס "מלחמות השפע"

כמו תמיד, כדי להבין את היום ואת המחר, צריך להרחיק אל האתמול ואל המקור. מייד לאחר מבצע "עמוד ענן" ניסחנו את הטענה כי דפוס מבצעי ההרתעה שצה"ל נוקט כבר כמה עשורים הוא מבוי סתום אסטרטגי (ידעי ואורטל, 2013, עמ' 15-17). תפיסת ההפעלה לניצחון במעגל הראשון קיבלה למעשה את טענתנו מאז וקבעה כי על צה"ל לחתור לגישה הכרעתית במעגל הראשון. בפרק זה נבקש לבסס זווית אחרת של אותו הסיפור. נטען כאן כי צה"ל פיתח דפוס של "מלחמות שפע" עתירות משאבים ותלות עמוקה בסיוע מודיעיני ואווירי. בהמשך נטען כי הדפוס, גם אם אפשר היה בעבר לראותו כיתרון, הפך זה מכבר לנקודת תורפה. כדי לתמוך בטענתנו ניתלה בתיאור קצר של התפתחות תפיסת הביטחון הישראלית:

פרק ראשון - מעטים מול רבים

הרעיון - אסטרטגיה הגנתית המבוססת על גישה אופרטיבית התקפית. תפיסת הביטחון המקורית של מדינת ישראל נאלצה לענות על השאלה כיצד תשרוד מדינת ישראל הקטנה כאי בים של עוינות ערבית אלימה. התשובה התבססה על גיוס כלל משאבי האומה כדי לנצח במלחמות קצרות ומכריעות, שירתיעו את הערבים ויאפשרו שנות שקט ובניין אומה ארוכות. אל מול קואליציית צבאות ערב ינקוט צה"ל גישה של דירוג אסטרטגי - הכרעה בחזית העיקרית והעתקת הכוח לחזיתות הבאות על פי הצורך. סדרת מלחמות כאלה (הביטחון היסודי), ומבצעי תגמול לתחזוק ההרתעה ביניהן (הביטחון השוטף), יביאו בסופו של דבר את הצד השני להכיר בעובדת קיומנו כאן ("קיר הברזל").

הצורה המעשית - הביטוי המעשי לרעיון זה היה התבססות על צבא מילואים גדול ומיומן. זה היה הכוח העיקרי. את התנאים להצלחת צבא המילואים יספקו התרעה מודיעינית מוקדמת לגיוס, כוח סדיר שיבלום התקפת פתע ערבית, וחיל אוויר חזק שיבטיח עליונות אווירית לחיפוי על מהלך הבלימה והגיוס. זה ההסבר לחשיבותם ולעוצמתם המסורתית של אמ"ן וחיל האוויר.

פרק שני - "צבא קטן וחכם"

הרעיון - קיום תפיסת הביטחון המסורתית מול צבאות ערב, אך בתנאים משופרים - באמצעות מיצוי יתרונות טכנולוגיים. מיצוי הטכנולוגיה נועד הן לשפר את תוצאות הלחימה והן להפחית את נטל הביטחון על כלכלת המדינה, נטל שהפך למכריע עם גידול הצבא אחרי מלחמת יוה"כ.

הצורה המעשית - מיצוי טכנולוגיות החימוש המדויק ומודיעין מוטס כדי לאפשר לכוח מודיעיני-אווירי לבלום בעצמו חלק משמעותי ממתקפות השריון של צבאות ערב (סוריה ועיראק בתרחיש הייחוס שאחרי השלום עם מצרים), בעוד שהכוח היבשתי בולם ומכריע את חלקה האחר.

פרק שלישי - "אויב אסימטרי"

הרעיון - אל מול אויבים חלשים, ארגוני טרור וגרילה בעזה, אי"ש וברצועת הביטחון בלבנון, אין מקום להעברת המלחמה לשטח האויב ולא ברורה משמעות המושג "הכרעה" בממד האופרטיבי (יאיר, 1996, עמ' 83). עיקר הישגי האויב הוא בגרימת נפגעים לצד שלנו. ולכן הרעיון הוא להעביר את נטל הלחימה עד כמה שניתן למודיעין ולאוויר, ולצמצם ככל האפשר את הממד היבשתי.

הצורה המעשית - מתיחת היכולות המודיעיניות-אוויריות שפותחו לבלימת צבאות ערב, לצורך איתור, ציד ופגיעה במחבלים. לצד זאת - מיצוי כוח האש הצה"לי שפותח כמנוף אסטרטגי לאיים על יציבות הממשלות העוינות (לבנון, סוריה והנהגות הטרור עצמן) כדי לרסן את פעילותם העוינת. רעיון זה כונה פעמים רבות כעקרון "האחריות המדינתית". לצד פגיעה באויב בפעולות סיכול מדויקות והרתעתו באמצעות ענישה מהאוויר, סוכמה גם רגל ההגנה כרגל רביעית לתפיסת הביטחון. ואכן - תשתיות ההגנה בגבולות ובקו התפר ומערכת ההגנה מפני רקטות וטילים זכו להשקעות של עשרות רבות, אולי אף מאות, של מיליארדי שקלים בשלושת העשורים שחלפו.

אם נסכם בקווים כלליים מאוד את האופן שבו הסתגלנו במהלך 70 השנים האחרונות לסביבה האסטרטגית המשתנה, נאמר כך: ישראל התחזקה, באופן מוחלט וגם באופן יחסי לאויביה. ככל שהתחזקה ישראל, כך צומצמה הגישה האופרטיבית ההתקפית-הכרעתית, וניתנה העדפה לעליונות הישראלית החומרית (בטכנולוגיה ובמשאבים) מבוססת האוויר על פני לחימה עתירת סיכון בממד היבשתי.

ביקורת רבה נמתחה לאורך השנים על ההתפתחות ההדרגתית הזו, לרבות מצד כותבי שורות אלה. למרות שחלק משמעותי מהביקורת אכן מוצדק בראייתנו, קשה להתכחש להיגיון האסטרטגי הפנימי כפי שהוצג כאן. ואכן, התפתחות זו שהוצגה כאן לתפיסת הביטחון הלאומית הלא כתובה חצתה ממשלות ומטות כלליים מכל צידי המפה הפוליטית ומכל זרועות צה"ל, והיא נמשכת כבר כמה וכמה עשורים.

סיכומו של דבר, תנאים משופרים מאוד לטובת ישראל, שמצאה את עצמה עומדת מול ארגוני טרור נחותים ממנה צבאית, ללא איום מיידי של מלחמה בחזית שנייה ושלישית, אפשרו לצה"ל לפתח דפוס של "מלחמות שפע" ולהתרגל אליו. מלחמות אלה מבוססות על הפגנה שיטתית והדרגתית של עוצמת האש הישראלית, מאופיינות במשכים הולכים ומתארכים (לבנון השנייה - כחודש, "צוק איתן" - כ-50 ימים), בדרישות משאביות ניכרות (חימוש מדויק ואווירי, היקפי מיירטים גדולים) ובספיגה מתמשכת בעורף ישראל. מה שנועד להיות צבא "קטן וחכם" הפך למפעל עתיר משאבים המצוי תמידית בתוכניות חירום לשיפור מוכנותו, קרי למילוי מחדש של מחסני החימוש היקר, ובמאמץ סייזיפי ועתיר משאבים לפיתוח בנק המטרות למלחמה הבאה.

חשוב מכך, הנחת היסוד הסמויה של דפוס מלחמות השפע היא שהכרעת הכוח

הצבאי של האויב ה"אסימטרי" אינה נדרשת עוד כיעד מלחמה. ואכן מוסכם על רוב הפיקוד הבכיר כי גם בהינתן תגבור משמעותי נוסף של מטרות, חימוש ומיירטים – גם אז לא תיתכן הכרעה אופרטיבית והסרה של איום האויב בכוח, אלא הדבר מאפשר רק סיכויים טובים יותר לאכיפה פוליטית (ולכן גם זמנית) של רצוננו על האויב.

הרמטכ"ל כוכבי והמטה הכללי בהערכת מצב במהלך מבצע "שומר חומות" (צילום: דובר צה"ל)

חלק ב: זה לא הם, זה אנחנו; האתגר הרב־זירתי

בשנים האחרונות גובר במערכת הביטחונית העיסוק באתגר המכונה "האיום הרב־זירתי" או תופעת "התלכדות הזירות". נשמעות טענות שלפיהן גלישת הלחימה מזירה אחת לשנייה, כמו למשל הגלישה ל"צוק איתן" ב־2014 מתוך משבר חטיפת שלושת הנערים באיו"ש, או התלקחות מבצע "שומר חומות" מירושלים לעזה ולזירת הפנים, יוצרת ממד חדש ומסוכן יותר לתפיסת ההפעלה של צה"ל.

ואולם, כל מי שבקיא בהתפתחות תפיסת הביטחון הישראלית יודע כי הגישה הישראלית למלחמה – ריכוז כלל המאמצים בחזית העיקרית לשם הכרעתה (מקבילות אופרטיבית), והעתקת המאמץ העיקרי לחזית הבאה (דירוג אסטרטגי) – מקורה בראשית ימי צה"ל, ובתרחיש שכונה אז "מקרה הכול". הקשרים המעשיים בין אויביו השונים אומנם התחזקו לאחרונה, אך מדוע דווקא היום, כשעוצמתנו היחסית גדולה לאין שיעור, נחשבת התופעה הזו למטרידה כל כך?

התשובה, להבנתנו, נעוצה בתיאור שהבאנו בחלק א לעיל. כל עוד דפוס מלחמות השפע הופעל נגד אויבים נחותים מאיתנו צבאית באופן עמוק ומבודדים משמעותית,

קשה היה להבחין במגמה האסטרטגית השלילית ההולכת ומתהווה;³ אך משהתפתחו האויבים לאיומים צבאיים של ממש, הפכו מלחמות השפע ליקרות ומומשכות מדי. וכך, כבר במלחמת לבנון השנייה הפכה ישראל תלויה בסיוע חירום של ארה"ב באספקת סוגי חימוש מסוימים. גם במהלך המבצעים הגדולים בעזה – "עופרת יצוקה" (2008–2009) ו"צוק איתן" (2014) נדרש צה"ל להשלמה דחופה של פריטי ציוד. כך הפכה סוגיית סיוע חירום אמריקאי במהלך "צוק איתן" לסוגיה פוליטית שנויה במחלוקת בארה"ב. ישראל, שמבקשת להקדיש דיומי מעצמת, נדחקה לפינה (שלום, 2014, עמ' 9) לא רק במהלך מבצעים גדולים זקוק צה"ל לאספקת חירום; אחרי כל מבצע מוגבל נגד האויבים החלשים יותר של ישראל – חמאס והג'יהאד האסלאמי (גא"פ) בעזה – נאלצת ישראל לפנות לממשל האמריקאי לקבלת סיוע מיוחד כדי להשלים את מלאי התחמושת שלה, ובעיקר את מיירטי כיפת ברזל היקרים (זקן, 2021).

על רקע זה אפשר להבין את המוטרדות ההולכת וגוברת בישראל מתופעת התלכדות זירות האיום נגדנו. תפיסת הביטחון המקורית של ישראל הניחה מציאות של מחסור, וחתרה לכן להכרעה מהירה של האיום העיקרי ולפירוק הקואליציה הערבית. על פי הצורך, יכול היה הכוח לעבור להכרעה גם בחזית הבאה. דפוס הפעולה שהתהווה אצלנו באופן בלתי מודע בעשורים האחרונים, הוא הפוך; הוא מניח יתרון ישראלי אינהרנטי איכותי וכמותי והוא התפתח במציאות שבה האיומים מזירות נוספות היו זניחים. השפע החומרי ומשך הזמן נועדו לצמצם את המחיר בחיי אדם. כעת פוגש דפוס מלחמות השפע הזה מציאות חדשה.

חלק ג: ללכת לישון עם הסכסוך הישראלי-ערבי ולהתעורר למלחמה עם איראן

הקריטי להתפתחות של חזבאללה, חמאס וגא"פ (כל אחד במידה ובאופן שונים מעט) מארגוני טרור קטנים לצבאות טרור מבוססי טילים, איומים אוויריים ורקטות (טמ"ר – טילים מעופפים ורקטות), לא שייך בלעדית ליכולת הלמידה שלהם עצמם או למחדל שלנו באי הכרעתם בשדה הקרב. חלק ניכר מהקריטי נזקף לזכות השחקן האיראני. מצד אחד, האיראנים תמיד היו כאן. כבר בשנות ה-80 הייתה זו איראן, לא סוריה, שהייתה הרוח החיה האידאולוגית והמשאבית שעמדה מאחורי הכוח העולה של חזבאללה בלבנון. מצד שני, רק משנטשה ישראל את לבנון (2000) ואת רצועת עזה (2005) התאפשרו התנאים המלאים לפיתוח הארגונים המקומיים לכדי בסיסי אש צבאיים של ממש. וביתר שאת, רק עם קריסת הסדר הערבי באזור ("האביב הערבי" 2011) התאפשרה הפריצה האסטרטגית הגדולה של איראן והתמקדותה

³ כאמור, צה"ל הכיר בסופו של דבר, במסגרת תפיסת ההפעלה לניצחון (2019), בעובדה שסדרת מבצעי ההרתעה המוגבלים יוצרת מגמה של התחזקות האויבים מסבב לסבב ואתגר אופרטיבי ואסטרטגי שהולך ומחמיר על ציר הזמן.

ביצירת טבעת חנק טילית על ישראל באמל"ח מתקדם בלבנון, בעזה ובאמצעות שלוחיה ובני חסותה באזור כולו.

האסטרטגיה הישראלית התמקדה בעשור האחרון במאמץ בלימה, מוצלח בסך הכול, של ההתבססות האירנית בסוריה (המערכה בין המלחמות - מב"ס). למרות מאמץ זה הצליחו האויבים בלבנון ובעזה, גם אם מעט ולאט מכפי שקיוו, להתעצם משמעותית, לא רק במונחים כמותיים - היקף הרקטות והטילים שברשותם וטווח הירי שלהם, אלא גם במונחים איכותיים - כוחות פשיטה, מרכיבי הגנה אווירית ויכולות תקיפה מדויקות. מעל הכול נהנים השותפים לציר השיעי (הגם ששותפיו הפלסטינים אינם שיעים), מתחושת עידוד של מי שנמצאים במחנה שניצח את ההתקוממות הסונית באזור והולך ומהדק את המצור הטילי על ישראל.

באווירה כזאת גדלה רמת הנכונות של מנהיגי חמאס-עזה למשל להסתכן בסבב לחימה כדי לנכס לעצמם חיכוך לאומי בירושלים (הרקע ל"שומר חומות" 2021); גדלה רמת המוכנות של ציבור ערבי-ישראלי מתוסכל להפגין את הזדהותו עם אויבי ישראל (שוב, אירועי "שומר חומות"); ובעיקר, גדלה רמת הנכונות של חזבאללה לאתגר את ישראל וללכת על הסף. ואכן, במהלך 2022 יצא חזבאללה בקמפיין הצהרות לוחמניות בתקשורת סביב המו"מ הישראלי-לבנוני על הגבול הימי, וחזר למדיניות מתריסה ופרובוקטיבית של נוכחות גלויה בגבול הצפון.

ההרגל שפיתחנו בעידן האיום ה"אסימטרי" - דפוס מלחמות השפע - נולד בעידן שבו חזבאללה היה מבודד למדי בלבנון, וחמאס היה נצור בעזה. כעת הדפוס הזה פוגש ציר שיעי הולך ומתלכד. מקבלי ההחלטות הישראלים, שמודעים היטב לאורך הנשימה הישראלי המוגבל ולנטייתם של מבצעים אוויריים להתארך, אינם יכולים להרשות לעצמם את הסיכון שבגלישת המלחמה לזירות נוספות והתארכותה. וכך - למרות עליונות צבאית "על הנייר", עמדת המיקוח האסטרטגית של ישראל נשחקת כבר מיום המלחמה הראשון.

חלק ד: "לשחרר את תל אביב"

אורך הנשימה ומלאי החימוש והמיירותים אינם אלא צוואר הבקבוק השני בחשיבותו שיצר דפוס מלחמות השפע. צוואר הבקבוק הראשון בחשיבותו הוא זה המצוי בתל-אביב. לא, תל-אביב לא נכבשה על ידי האויב. ב"לשחרר את תל-אביב" כוונתנו היא שהמשאבים הקריטיים ביותר למימוש צורת המלחמה הישראלית של העשורים האחרונים קשורים בקומפלדקס איסוף המודיעין, עיבודו למטרות לתקיפה, התכנון המבצעי של תקיפת מטרות אלה, והניהול המתמיד של תהליך הזה על ידי המטה הכללי. כל זה נדרש לביצוע הן בממד ההכנות למלחמה, הן בממד ניהול המערכה שבין המלחמות, והן במהלך המבצעים עצמם בעזה ובלבנון.

מאחורי היכולת המרשימה של צה"ל לתקוף 3,000 מטרות חזבאללה ביום לחימה אחד במלחמה הבאה בלבנון (בוחבוט, 2021), עומד מפעל של אלפי אנשים, חלק

ניכר מהם משרתי קבע מיומנים באיכויות הגבוהות ביותר שיש. מיטב אנשינו עסוקים בחיבור תמונת פאזל מודיעינית מורכבת, בתיאום אין-סוף משאבי איסוף מודיעיניים יקרים, ובעיבוד כל אלה למידע מודיעיני שניתן לתקוף. אליהם מצטרפים מאות רבות של אנשי מקצוע מובחרים האמונים על תכנון כל אחת מאלפי התקיפות הצפויות במלחמה, ואת מאות התקיפות המורכבות המתבצעות מדי שנה במערכה שבין המלחמות. האויב לא שוקט על שמריו ומודע מאוד למאמץ המודיעיני שלנו. לכן בנק המטרות הצה"ל המפורסם חייב לעבור בדיקות חוזרות ונשנות של עדכניות המטרות ותוכניות התקיפה. גם לאחר שכלול התהליכים האלה בטכנולוגיות מתקדמות, נותר מפעל זה עתיר כוח עבודה אנושי.

על כל המאמצים האלה, המחייבים תיאום מורכב של אמ"ן, המוסד, שב"כ, חיל האוויר ואגף התקשוב, מנצחים אגפי המטה הכללי – אגפי המבצעים והתכנון בעיקר, הנדרשים דרך קבע לסכם תוכניות עבודה מפורטות, לקבוע סדרי עדיפויות ולשחרר פקקים בצנרת.

אמ"ן וחה"א מעולם לא שוחררו, ובצדק, מחובותיהם המקוריות: להתריע מפני מלחמה, להבטיח עליונות אווירית, לאתר את המטרות האסטרטגיות של האויב ולנטרל את מערכיו הקריטיים. לאורך השנים נוספו והצטברו על משימות אלה גם משימות סיכול טרור, משימות תובעניות בפני עצמן בקשב ובמשאבים. הנטל על גופים אלה רק הלך והתפתח, ומשאביהם גדלו משמעותית, אך עדיין באופן חלקי ולא מלא.

המטה הכללי של צה"ל מעולם לא נבנה כדי להפעיל כוח באופן ישיר. לשם כך נבנו הפיקודים המרחביים. אך את תשלובת המודיעין-אוויר נכון יותר להפעיל באופן ריכוזי מתל-אביב.

תל-אביב (המטכ"ל) לקחה לעצמה עוד ועוד אחריות ומשאבים. בשל העדפת המלחמה האווירית, ניתן לפיגור היחסי של הכוח היבשתי אחר מירון ההשתכללות של האויב פיצוי חלקי באמצעות שילוב טוב יותר של תל אביב בשדה הקרב – שילוביות. ובתחום זה אכן נעשתה התקדמות חשובה וטובה. עם זאת, הלוחמ"ם (לוחמה מועשרת מודיעין) והסיוע האווירי הפכו להיות הגשר הכמעט בלעדי של הכוח היבשתי. הם תורמים רבות לשיפור המודעות המצבית של הכוח הלוחם, אך עדיין לא צפוי שהם כשלעצמם יהוו מעטפת מספקת. התלות במודיעין מדויק המגיע מתל-אביב ובתקיפת מטרות מהאוויר הפכה עמוקה כל כך, עד שאפילו המענה למתקפות פתע של כוחות אויב מיוחדים הפרוסים בקו המגע נסמך במידה רבה על מודיעין מתריע ועל תקיפת מטרות מהאוויר.

גם תמרון יבשתי התקפי, נדיר ומצומצם אומנם, המאפיין את דפוס מלחמות השפע תלוי תלות עמוקה בהזרקה של מודיעין ובסיוע אווירי המוקצה מתל-אביב. מבור השיגור בחאן-יונס, דרך עמדת הנ"ט בשג'אעיה, חוליית כוח רצ'ואן במרווחין ומחסן נשק בזבקין שבלבנון, וכלה בעמדות שיגור טילים אסטרטגיים – כל אלה הם

יעד למודיעין ולתקיפה אווירית למכלול התל-אביבי. כמותם, גם משלוח האמל"ח הנוחת בשדה התעופה בדמשק, רכיבים טכנולוגיים המפותחים אי-שם בסוריה, ונשק חדיש המפותח באיראן – כולם בתחום האחריות הישירה של המכלול התל-אביבי. בעידן הטילים, גם מאמץ ההגנה האווירי מרוכז בתל-אביב. שכבות ההגנה השונות נפרסות במפנה צפוני או דרומי, פריסת המכ"מים, ותיאום הספקטרום האלקטרומגנטי במרחב הצפוף של ישראל – כולם מחייבים ניהול ריכוזי. את משאבי ההגנה האווירית תידרש תל-אביב לנהל במלחמה גם לאור האפשרות של הצטרפות אויבים מהמעגל השני והשלישי. דילמת ההגנה האווירית (הגנ"א), אם כן, וניהול משאבי ההגנה הקצרים-תמיד, גם הם נטל תל-אביבי.

והינה, בוקר אסטרטגי אחד, מתבהרת אצלנו ההבנה כי הבעיה היא איראן; לא רק הגרעין האיראני, אלא איראן עצמה. בסיסי הטילים המכוונים לישראל, מפעלי התעשייה הצבאיים שם, מערכת ההגנה האווירית המורכבת – כל אלה הם יעדים לפיצוח הכרחי. ולא רק זאת; איראן מפתחת את יכולותיה בעיראק, בתימן, בסוריה ובים האדום – על כל אלה נדרשת להשגיה מקרוב ולפעול כשצריך – תל-אביב. התמודדות זאת, שאינה לפי מידותיה הטבעיות של ישראל, מחייבת שותפים באזור (אורטל, 2022, עמ' 39). ועל מי מוטלת מלאכת הניצוח על היחסים החדשים ופיתוח ארכיטקטורת ההגנה וההגנ"א האזורית? על תל-אביב.

היחידה הרב-ממדית בתרגיל בצאלים (צילום: דובר צה"ל)

השמיכה מתוחה עד הקצה. גם אם נכפיל את סד"כ מטוסי הקרב של חיל האוויר לא נצליח להכפיל את המפעל האנושי העומד מאחוריו. גם אם נכפיל את סד"כ כיפת ברזל יישארו השמיים של ישראל צפופים והאיומים רבים מכדי לکنס משוואת הגנה מדרום, מצפון ומהמעגל השלישי. יתר על כן, לא מן הנמנע שבעשור הקרוב נשוב ונפגוש גם איום צבאי מחודש מצד סוריה. הצבא הסורי הבא ודאי לא ייראה כמו שנראה

לפני מלחמת האזרחים שם. קרוב לוודאי שהוא ייבנה במודל איראן-חזבאללה ולאור לקחים ממלחמת רוסיה-אוקראינה. ממילא, גם ללא התפתחות עתידית זו, בתחרות שבין התעצמות צה"ל באמצעי יירוט, תקיפה ואיסוף מטרות לבין התעצמות האויב והתפשטותו בלבנון ובאזור כולו – הכף נוטה באופן מובנה לרעתנו. הדרך היחידה שתאפשר לצה"ל לשחרר משאבים "תל-אביביים" למשימות המעגלים הרחוקים היא הפחתה דרמטית של התלות בהם במלחמות שבמעגל הראשון. לשנות את דפוס מלחמות השפע ולשחרר חלק ניכר מהמפעל התל-אביבי להתמקדות באיום העיקרי החדש.

חלק ה: הכוח הטריטוריאלי – תמרון מועצם-מידע נגד-אש

Dam – Data enhanced Anti-fires Maneuver

בהיסטוריה הבריטית נהוגה הייתה אבחנה בין הכוח הטריטוריאלי (TF - Territorial Force) שנועד להגן על האי הבריטי, לבין אותו חלק של הצבא שנועד להוות כוח משלוח למלחמות שמעבר לים⁴ (Expeditionary-Force). צה"ל כולו נועד מאז ומעולם להיות כוח טריטוריאלי בלבד. בחלק הקודם של המאמר טענו כי כדי לאפשר למדינת ישראל יכולת הקרנת כוח אזורית משמעותית, יש לשוב ולחזק את יכולתו של צה"ל הטריטוריאלי לעמוד במשימותיו תוך הפחתה דרמטית של התלות במרכיבי מודיעין, אוויר והגנה אווירית מרכזית.

מדוע אין אנו אומרים בפשטות "חיזוק צבא היבשה"? ברור לגמרי שבנסיבות שתיארנו אנו אכן מתכוונים לכך שחלק גדול יותר מנטל הלחימה יוטל על הכוח היבשתי. עם זאת, אין אנו סבורים בפשטות שכוחות היבשה יילחמו במעגל הראשון וחיל האוויר יהיה האחראי הבלעדי למעגלים הרחוקים. תפיסה כזו תהיה פשטנית ובלתי אחראית.

כוונתנו היא שנדרשת אבחנה טובה יותר בין תמהיל הכוח שייעודו הבלעדי הוא לחימה בחזיתות הקרובות, לבין תמהיל הכוח שיוקדש ברוב עיסוקו (אך לא בבלעדיות מוחלטת) למעקב אחר הנעשה באזור ולפעולה במעגלים רחוקים. הכוח הטריטוריאלי יזדקק כמובן למודיעין ולסיוע אווירי, אך במידה פחותה משמעותית מזו שבמצב הנוכחי. הוא גם יהיה חייב מרכיבים של הגנת-כוח מפני איומי אש מדויקת ואיומים אוויריים (הגנ"א), החסרים לו היום. לכן, אין טעם לתארו באמצעות שיוכו הזרועי. היבט חשוב לא פחות הוא הפיקוד והשליטה בכוח זה. בעוד שתשלובת המודיעין-אוויר פועלת תחת הפיקוד הישיר של המטה הכללי, נטל הפיקוד והשליטה בכוח הטריטוריאלי יכול וצריך לחזור לפיקודים המרחביים. הן משום שזוהי צורת הפיקוד הנכונה יותר להכרעת צבאות הטרור בלבנון ובעזה, והן כדי לאפשר למטכ"ל להתמקד ברמה האסטרטגית ובזירות הפעולה הרחוקות.

⁴ רפורמה בכוח הצבאי הבריטי מ-1908 שיצרה את ה-TF.

הדרישות מהכוח

מה יש לדרוש מהכוח הטריטוריאלי של צה"ל? שתי תכליות אסטרטגיות סימנו עד כה; הראשונה - לפנות נתח משמעותי של מערכת המודיעין-אוויר-הגנ"א להתמקד באיומים מאיראן ובעיסוק החדש של צה"ל באזור, והשנייה - במקביל להפחתת התלות ב"תל-אביב", להחליף את דפוס מלחמות השפע, שהפך בלתי מתאים לאתגר הנוכחי, לדפוס של מלחמות קצרות ומכריעות. הגישה ההכרעתית נחוצה כאמור כדי למנוע התשה של ישראל בסבבי לחימה מתארכים, גולשים מזירה לזירה וחוזרים על עצמם. הכרעת הכוח הצבאי של האויב אין פירושה קץ ההיסטוריה והעוינות כמובן, אך במיטבה, תאלץ אותו גישה זו "לחשב מסלול מחדש" ותזכה אותנו בעשור או שניים חיוניים של יתרון אסטרטגי במסגרת המאבק באיראן.

את כל זה יש לבנות במסגרת המשאבים הסבירה שמדינת ישראל יכולה להעמיד, ומבלי לכרסם יתר על המידה בהקצאת המשאבים הישירה שתידרש גם לחיזוק מרכיבי המודיעין האוויר, ההגנ"א, הסב"ר והצי שיידרשו למעגלים הרחוקים. כיצד משיגים את כל זאת? בעזרת רב-ממדיות.

תפיסת ההפעלה לניצחון במעגל הראשון ידועה גם כתפיסת "הרב-ממדיות". עיון בתפיסה מלמד כי המושג "רב-ממדיות" מקפל בתוכו שתי משמעותות משלימות, אך שונות זו מזו. האחת - שילוב הדוק יותר בין זרועות האוויר, המודיעין והיבשה. במילים אחרות - המשך הווקטור הקיים מאז שנות ה-90 תחת הכותרת "שילוביות", רק במתכונת הדוקה וטובה יותר המתאפשרת בזכות דיגיטציה. המשמעות השנייה - בניית ממד אנכי, יכולות חישה, תקשורת נתונים ועיבוד מידע מתקדמות - כל אלה בתוך המסגרות היבשתיות עצמן. זוהי רב-ממדיות אורגנית שנועדה להפחית את התלות היבשתית בסיוע הדרגים הגבוהים ולאפשר לכוחות למצות את קרבתם לאויב ואת החיכוך עימו כדי לחשוף אותו ולפגוע בו במהירות ובהיקפים גדולים. "תמרון שריד וקטלני", כינתה זאת תפיסת הניצחון.

תר"ש תנופה חולל שינוי דרמטי בצה"ל בכל הקשור לרתימת טכנולוגיות חדשות לייצור מטרות ולתקיפתן, בעיקר בדרגים הגבוהים. הוא גם קידם מאוד את היכולת של כוחות היבשה לקבל סיוע מהדרגים האלה באמצעות תוכניות כמו לוחמ"ם ושיפורים רבים בסיוע האווירי לכוחות. עם זאת, בתחום עצמאות הכוח היבשתי אנו נמצאים עדיין בשלב בוסרי יחסית של תוכניות דגל ניסיוניות, כמו יחידת הרפאים ו-SOI. כלומר בשנים האחרונות התקדמנו בעיקר בווקטור ההפוך מזה שתיארנו כנדרש. אומנם שיפרנו את היכולת המבצעית אך עשינו זאת במחיר של העמקת התלות של החזית בדרגים הגבוהים, "התל-אביבים", ולא שינינו את מהות דפוס מלחמות השפע הלא מכריעות. זה שנים ניכרת תופעה של אי-אמון מצד מקבלי ההחלטות בלוחמת יבשה, אשר נתפסת כמרובת-סיכונים ודלת הישגים. אין ספק שהתלות המבצעית שתיארנו מעמיקה עוד יותר את אי-האמון הזה.

דרישה מבצעית

כדי להסיר את האיום על העורף ולהכריע את חזבאללה במהירות, נדרש הכוח הטריטוריאלי שיוקצה לפיקוד הצפון:

1. להיות שריד ומוגן – לקיים יכולת תנועה מהירה, בהגנה ובהתקפה, ובמיעוט נפגעים. הוא יידרש לכל זאת גם לנוכח איום הנ"ט המתקדם, הכטמ"מים והרחפנים של האויב, והאש הארטילרית האינטנסיבית שאלה יכוונו לעבר כוחותינו.
 2. להיות קטלני כלפי האויב – למצות את החיכוך והקרבה לאויב כדי לעורר, להופכו למטרות, ולתקוף במעגלי תקיפה קצרים, באש או בהתקפות קרקעיות, כדי לשמר יוזמה ולהשמידו.
 3. להסיר את איום האש מהעורף – בסופו של דבר זוהי מטרת המלחמה. אין די בהסרת איום האש מהעורף; יש להבטיח גם שחלק ניכר מהלחימה ברקטות, בטילים ובכטמ"מים התוקפים יישאר בלבנון כדי לאפשר למערך ההגנ"א העורפי להתמקד יותר באיומים המתגברים מזירות רחוקות.
 4. לשחרר את תל"אביב – לעשות כל זאת תוך פינוי חלק ניכר ממשאבי האוויר, המודיעין, ההגנה האווירית והקשב הפיקודי של המטה הכללי.
- כוח שיעמוד בארבע דרישות אלה ישנה לא רק את המצב האסטרטגי של מדינת ישראל ביחס לאויב, אלא גם יאפשר בנייה מחודשת של אמון מקבלי ההחלטות בלוחמה יבשתית רלוונטית ומתקדמת.
- אם לפני עשור שלוש דרישות אלה היו בבחינת מדע בדיוני למערכת בניין הכוח הצה"לית בכלל והיבשתית בפרט, כיום כל העוסקים בדבר מכירים את הפתרונות המעשיים שיאפשרו זאת. מערכי הכטמ"ם והרחפנות הקיימים היום בזרוע היבשה אינם רחוקים מהחזון של ממד אווירי שיספק תקשורת וחישה רציפים ואיכותיים לשדיי־הקרב הקרקעיים. נותרו לנו אתגרים של תפיסה, ארגון ואינטגרציה. עלינו לשנות את הגישה היבשתית הרגילה שמתמקדת בהעמסת יכולות חדשות על כוחות קיימים ("מלמטה למעלה"), הקורסים תחת הנטל. עלינו להפסיק לחתור למג"ד ולמ"פ רב־ממדיים. יש לאפשר למג"ד להיות חד־ממדי וממוקד באויב שבעין, באמצעות קיום קרב רב־ממדי ברמות החטיבה והאוגדה. מי שישא בנטל הרב־ממדיות יהיו יחידות ייעודיות שיספקו את מעטפת האוויר־חשיה־תקשורת ותיאום מעגלי התקיפה עבור החטיבות והגדודים המסתערים שנלחמים במרחבם.
- להערכתנו, בהתבסס על האמל"ח הקיים כבר היום ועל מאמצי פיתוח, אינטגרציה ורכש נוספים בהיקף סביר, אפשר יהיה תוך שנים ספורות לארגן די יחידות רב־ממדיות שיספקו מעטפת תומכת לרוב סד"כ צה"ל, סדיר ומילואים כאחד. יחידות אלה יפעילו את מערך האש היבשתית שפיתחנו בשנים האחרונות, ושנארגן כ"חיל טילים" טקטי מרחבי. מעטפת מרחבית לחשיפת האויב והשמדתו ברמת האוגדה והחטיבה יאפשרו גם לכוחות הפחות ממוגנים בצה"ל, לרבות יחידות מילואים,

תנאים טובים ללחימה. סד"כ צה"ל האפקטיבי, יגדל. יתר על כן, שיפור משמעותי ביכולת אחיזת השטח וזמינות האש היבשתית יאפשרו לנו מענה טוב יותר למתארי הסלמה והגנה בחזית, וישלמו את עצמם בטווח הארוך בזכות היכולת לצמצם את סד"כ ההגנה בגזרות בעיתות שגרה.

נותנה משימת דיכוי האש של האויב. הן האש הטקטית, שעדיין תסכן את כוחותינו למרות מעטפת חשיפת האויב, והן האש המכוונת לעורף ישראל. ב"לשלול את הרקטות" תיאר האלוף חליוה גישה של מערכת קרקעית לשלילת יכולת הרקטות והטילים של האויב באמצעות "שמיכות דיכוי תמ"ס ונ"ט" (חליוה, 2021). בשונה ממערכות ההגנה האווירית הקיימות, "שמיכות הדיכוי" (להלן: שמ"ד) מבוססות על מכ"מים, חיישנים (סנסורים) טקטיים, ומשגרי טילים (מיירטים ותוקפים) המוצבים בחזית, לא בעורף. בזכות קרבתם לאויב וטכנולוגיה מתקדמת, טילים אלה מסוגלים לפגוע במקורות ירי תוך שניות אחדות וליירט טילים וכלי-טיס של האויב בעודם ממריאים. את כל זאת ניתן לבצע במחיר נמוך משמעותית ממחיר היירוט המסורתי הקיים היום בזכות העברת המרכיב "החכם" מהטיל עצמו לרשת החיישנים המכוונים אותו (אורטל, 2021, עמ' 60-64).

הכוח הטריטוריאלי יוכל, אם כן, להילחם באויב תחת מעטפת של חישה אווירית וקרקעית מתקדמת, אש יבשתית מדויקת וזמינה למשימות סיוע, ובחסות מערך אש-נגד-אש או שמ"ד מרחבי. מערך זה ישמיד את חוליות הנ"ט, יקטע את השיגורים הרב-קניים לעורף ישראל (ישמיד את המשגרים תוך כדי פעולת השיגור שלהם), ויירט טילים ארוכי-טווח, כטמ"מים המכוונים לעורף ישראל ותשתיות אסטרטגיות. כמו כל כוח, גם הכוח הטריטוריאלי המחודש שלנו יהיה מחויב באימונים רלוונטיים כדי להיות בכשירות, ומכיוון שמכפילי הכוח המערכתיים שתיארנו יאפשרו מיצוי גם של סד"כ המילואים – נידרש להבטיח גם ליחידות אלה רמת כשירות משופרת. כוח זה ימשיך אומנם להתבסס על המודיעין שנאסף לפני המלחמה כדי להצליב עם הנתונים שייאספו על ידי מערכות הסיור והחישה של הכוח עצמו בזמן אמת. תקיפת מטרות אויב ערכיות מהאוויר תמשיך להיות גם בעתיד דרך חשובה להחליש את התנגדות האויב ואת אפקטיביות מתקפת האש שלו לעורף. גם מערך ההגנ"א הארצי ימשיך ליירט את אותה אש שלא נוטרלה בחזית עצמה. ועדיין, הכוח הטריטוריאלי ייהנה מיכולת חשיפת אויב מרחבית ברוחב ובעומק משמעותיים, כך שתלותו באיסוף מטכ"לי תקטן משמעותית. הוא ייהנה מסיוע אש קרקעית זמינה, כך שגם הפחתה בתקיפות האוויר במקרה של פתיחת זירת לחימה נוספת לא תפגע במאמציו. וחשוב מכול – יכולתו לצמצם משמעותית את מתקפת האש על העורף תאפשר לאמ"ן להתמקד בייצור יותר מטרות רחוקות על חשבון מטרות משגרים בדרום לבנון לפני המלחמה, ולמטה הכללי לרכז חלק גדול של משאבי הגילוי והיירוט כלפי איומים ממעגלים רחוקים במהלך המלחמה. בכך נבטיח חוסן אופרטיבי ואסטרטגי מפני ניסיונות איראניים להתערב במלחמה.

למותר לציין שכוח כזה, שתלותו במשאבים מטכ"ליים פחותה בהרבה, ורוב מכפילי הכוח שלו מוצבים בחזית הלחימה, יוכל לפעול תחת פיקוד המפקדה הטריטוריאלית - פיקוד הצפון במקרה זה. תל-אביב גם היא תשוחזר מעיקר הנטל של הפיקוד האופרטיבי על שדה הקרב בחזית.

סיכום

להערכתנו, במהלך של בניין כוח שמשכו לא יעלה על שנים בודדות ועלותו תסתכם באחוזים בודדים מהתוספת התקציבית למעגלים רחוקים שמונחת על השולחן, ובמיקוד נכון ונחוש של המאמצים, אפשר יהיה לעמוד ביעדים ובתפיסה שהוצגו כאן.

המאמצים הנדרשים:

1. ארגון יחידות ייעודיות ביבשה לצורך יישום הקרב הרב-ממדי.
2. ארגון וחיזוק האש היבשתית המרחבית.
3. שמ"ד (שמיכת דיכוי) - מערכת אש-נגד-אש מרחבית בחזית שתבלום את האש לעורף ישראל בשטח האויב ותגן על כוחות היבשה (זהו מאמץ המפתח).
4. השלמה נדרשת של ציוד ואימון כוחות המילואים.
5. חזרה לדפוס של פיקוד-משימה שהפיקוד המרחבי במרכזו.
6. מימוש המהלך הזה יאפשר לצה"ל בראש ובראשונה לקטוע את רצף הסבבים האין-סופי ואת שחיקת ההרתעה של אויבינו. גם ללא מלחמה ממש, עצם קיומה של יכולת הכרעה מהירה ומובהקת וצמצום האיום על עורף ישראל והעומס הצפוי על מערכת ההגנה, יאפשרו למדינת ישראל להתיר מעט את רסני הפעלת הכוח הנוכחיים בלבנון ובעזה. ישראל תוכל אז להתחיל לשחוק ולהסיג לאחור את האיום הנבנה מתוכם, ביוזמה התקפית נוסח המב"ם הנוכחי בסוריה.

פוטנציאל ההכרעה של הכוח הטריטוריאלי החדש יאפשר לצה"ל להסיט חלק מההשקעות שכבר השקענו ולמקד אותן באיומים מהמעגלים הרחוקים המטרידים אותנו יותר ויותר. כיפת ברזל למשל תיהנה מהפחתת העומס עליה במלחמה במעגל הראשון, ותוכל למקד חלק גדול יותר ממשאבי הגילוי ומהמיידיים המתקדמים שבפיתוח, באיומים ממעגלים רחוקים.

על בסיס יכולת הכוח הטריטוריאלי לצמצם משמעותית את אפקטיביות השיגור הרב-קני מלבנון ומעזה וליירט את רוב האיומים משם בשלב נסיקתם בשטח האויב, יוכל מפעל המטרות הצה"לי לדלל משמעותית את רמת המעקב והעדכון הנדרשים לאלפי המטרות מסוג זה. המשמעות תהיה הסטת היכולת הזו לאיתור ולתכנון המטרות באיראן ובמעגלים רחוקים אחרים.

בהפעלת הכוח תפחת מאוד הדילמה הישראלית של הטלת הכוח העיקרי של חיל האוויר. גם בעיצומם של ימי השיא למלחמה אפשרית בלבנון יהיה הכוח הטריטוריאלי בפיקוד הצפון עצמאי ורובוסטי מספיק כדי לאפשר לחיל האוויר

לתכנן ולהפעיל את מרב כוחו הרחק מגבולות ישראל, אם יידרש. מלאי חימוש אווירי ומיירטי כיפת ברזל יהיו גם הם צוואר בקבוק הרבה פחות קריטי. גלגל ההיסטוריה ממשיך להסתובב. מדינת ישראל, חזקה עשירה וטכנולוגית ככל שתהיה, עומדת בפני כוח אווירי עדיף. דפוס מלחמות השפע, שאותו אימצנו כלפי החלשים מאיתנו, עומד לנו עתה לרועץ. המאבק המתמיד על מוכנות צה"ל למלחמה – חידוש מלאים ומטרות, תוך עמידה בסבבי לחימה מתמידים – מתיש את ישראל ומחזק את איראן בהתאם. בהקשר החדש שנוצר לא ניתן עוד להמשיך ולחזק את הרגל הבריאה (אוויר-מודיעין) ולהמשיך לתמוה על הצליעה האסטרטגית שאנו ממשיכים לסבול ממנה בשל חולשת הרגל היבשתית (חליוה, 2016, עמ' 19). ממילא השמיכה המודיעינית-אווירית שלנו מתוחה עד הקצה, ומוגבלת ביכולתה המעשית לגדול עוד.

לכאורה צה"ל הסכים על מפת הדרכים שהעמדנו כאן. הגישה ההכרעתית עומדת בלב תפיסת הניצחון במעגל ראשון, ורב-ממדיות, ממש באופן שבו תיארו אותה, היא שיטת הביצוע העיקרית. אך בפועל, אנו מתמידים בעיקר בחיזוק מרכיב השילוביות שלנו, כלומר בהעמקת התלות של החזית בעורף, ובאופן בלתי נמנע גם בהעמקת הריכוז בהפעלת הכוח. אנו מתמקדים יותר בבנק המטרות ופחות בשאלת הניצחון עצמו. כדי לעמוד באתגר החדש עלינו להיגמל מהרגלים שאימצנו לאורך יותר משלושה עשורים. הדרך האפקטיבית והיעילה ביותר להגדיל את שטח הפנים האווירי של צה"ל היא לשחרר את "תל-אביב" מסבבי הלחימה התמידיים, ממלחמות השפע הבזבזניות המתישות אותנו ומחזקות את ציר האויב, ומהצורך לתמוך באופן אין-סופי בכוח יבשתי תלתי.

• רשימת מקורות

- אורטל, ערן (מאי 2021). "להדליק את האור, לכבות את האש". **בין הקטבים**, גיליון 31-32, עמ' 53-69.
- אורטל, ערן (מאי 2022). "להתיש את החתול". **בין הקטבים**, גיליון 33, עמ' 35-50.
- בוחבוט, אמיר (16 בפברואר 2021). "חיל האוויר תרגל מלחמה נגד חיזבאללה: יכולים לתקוף 3,000 מטורות ביממה". **אתר וואלה!**.
- ברעם, אמיר ופרל פינקל, גל (אוגוסט 2021). "רף פצ"ן - לחשל את החרב". **מערכות**, גיליון 491, עמ' 8-15.
- זקן, דני (21 בספטמבר 2021). "כיפת ברזל - הדמוקרטים לחצו - וארה"ב תעכב סיוע בגובה מיליארד דולר לכיפת ברזל". **גלובס**.
- חליוה, אהרון (דצמבר 2016). "עוד מאותו הדבר" - על הצורך בדילוג תפיסתי בבניין הכוח". **בין הקטבים**, גיליון 9, עמ' 9-23.
- חליוה, אהרון (מאי 2021). "לשלול את הרקטות". **בין הקטבים**, גיליון 34.
- טל, ישראל (1996). **ביטחון לאומי - מעטים מול רבים**. דביר.
- יאיר, יורם (1996). "אתגרים ביטחוניים, אנושיים וחברתיים של צה"ל" בתוך: יוסי אבנר (עורך). **דפי אלעזר**, גיליון 18, עמ' 81-90.
- ידעי, תמיר ואורטל, ערן (ינואר 2013). "פרדיגמת סבבי ההרתעה - דפוס אסטרטגי ודוקטרינה במבוי סתום". **עשתונות**, המכללה לביטחון לאומי.
- שלום, זכי (אוקטובר 2014). "יחסים מיוחדים" במבחן הזמן: מדיניות ארצות-הברית במהלך מבצע 'צוק איתן'. **עדכן אסטרטגי**, כרך 17, גיליון 3, עמ' 3-13.
- IISS (November 2019). *Iran's Networks of Influence in the Middle East*. International Institute for Strategic Studies.